

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

Str. Dimitrie D. Gerota nr. 7-9, sector 2, București, cod poștal: 020027

Telefoane: 021.310.23.56, 021.316.31.34

Fax: 021.316.31.31

021.310.23.57, 021.316.31.33

Cod fiscal: 10464660

E-mail: ces@ces.ro

www.ces.ro

Membru fondator al Asociației Internaționale a Consiliilor Economice și Sociale și Instituțiilor Similare (AICESIS)

Membru al Uniunii Consiliilor Economice și Sociale și Instituțiilor Similare Francofone (UCESIF)

„Consiliul Economic și Social este organ consultativ al Parlamentului și al Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare și funcționare.” (Art. 141 din Constituția României revizuită)

Nr. 5290/10.09.2025

AVIZ

referitor la propunerea legislativă privind completarea

Legii nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar

(plx236/01.09.2025)

În temeiul art. 2 alin. (1) din Legea nr. 248/2013 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și art. 11 lit. a) din Regulamentul de organizare și funcționare, Consiliul Economic și Social a fost sesizat cu privire la avizarea *propunerii legislative privind completarea Legii nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar (plx236/01.09.2025)*.

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

În temeiul art. 5 lit. a) din Legea nr. 248/2013 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în ședința din data de 10.09.2025, desfășurată online, conform prevederilor Hotărârii Plenului nr.86/17.05.2022, avizează **NEFAVORABIL** prezentul proiect de act normativ, cu următoarea **motivare**:

- derularea activităților solemne înaintea începerii orelor de curs poate să nu contribuie semnificativ la întărirea sentimentului de apartenență națională și la educarea în spiritul respectului față de valorile fundamentale ale națiunii. Efectul creat poate fi unul artificial, elevii fiind nevoiți, prin dispunerea directorului, să participe la aceste activități solemne fără a le integra în identitatea lor. Materiile școlare, precum Istoria, Educația Civică și Religia, acoperă obiectivele urmărite de propunerea legislativă;

- activitățile propuse se pot realiza și în prezent, neexistând nicio interdicție în acest sens. Trebuie avut în vedere că scopul instituirii unei norme legale este de a reglementa o anumită conduită socială și nicidecum de a reglementa acțiuni opționale, cu atât mai mult cu cât acestea nu sunt interzise sau nu se află la limita legalității;
- de asemenea, derularea activităților înaintea începerii orelor de curs pot afecta orarul școlar, întrucât o bună parte din elevi sunt nevoiți să se deplaseze cu mijloace de transport în comun, iar momentul în care aceștia ajung la instituția de învățământ preuniversitar este, de multe ori, chiar înaintea începerii orelor de curs;
- unificarea unor simboluri naționale (imnul României) cu cele religioase (rugăciune creștină în spațiul educațional în afara orelor de religie) reprezintă discriminare indirectă. Propunerea legislativă, aparent neutră, poate dezavantaja persoanele și grupurile de persoane a căror libertate religioasă și libertate de conștiință sunt protejate atât de Constituția României (art.29), cât și de legislația antidiscriminare (Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare).
- prevederea cu privire la obligația intonării imnului național se regăsește deja în Legea nr. 75/1994 privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice, cu modificările și completările ulterioare. Astfel, la Cap. II art. 10 lit. g) este prevăzut: *„Imnul național al României se intonează (...) la începutul programului zilnic în școlile primare și gimnaziale.”* Acest articol a fost completat prin Legea nr. 20/2024, astfel: *„Nerespectarea de către organizatorii respectivelor evenimente a obligației prevăzute la alin. 2 constituie contravenție și se sancționează potrivit art. 24 alin. (1) lit. h) din anexa la Hotărârea Guvernului nr. 1.157/2001 pentru aprobarea Normelor privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României, cu modificările și completările ulterioare.”*
- în ceea ce privește formularea de la art. 11¹ din proiectul legislativ cu privire la decizia directorului de a se intona imnul de stat și rugăciunea „Tatăl nostru” la începutul orelor de curs este una greșită, orice decizie organizatorică aparținând Consiliului de administrație al unității de învățământ, conform Regulamentului de organizare și funcționare din învățământul preuniversitar, aprobat prin OM nr. 5.726/06.08.2024, Capitolul II Consiliul de administrație: *„(1) Consiliul de administrație este organul deliberativ de conducere al unităților de învățământ preuniversitar de stat.”*
- cu privire la art. 11¹ lit. b) „rostirea rugăciunii Tatăl nostru”, considerăm că:

- nu se respectă principiul separației Bisericii de Stat, conform art.29 din Constituția României, care garantează libertatea religiei și interzice orice formă de privilegii sau discriminare pe motive de religie;
- se încalcă principiul de laicitate a statului și a educației, Constituția prevăzând la art.32 alin.(7) că *„Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.”*;
- cu privire la rostirea unei rugăciuni specifice cultului ortodox, aceasta ar reprezenta în mod vădit favorizarea unei religii față de celelalte, contrar dispozițiilor legii fundamentale. În plus, prevederea încalcă chiar dispozițiile art. 11 alin. (1) din aceeași Lege nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar;
- propunerea legislativă poate afecta libertatea conștiinței, așa cum este ea garantată constituțional, elevii și cadrele didactice putând fi puși sub presiune indirectă de a participa la un ritual religios, contrar art. 29 din Constituția României și art. 9 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, poate genera stigmatizare și discriminare (elevii care aleg să nu participe pot fi discriminați, ceea ce contravine art. 16 din Constituție și principiilor de incluziune din Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023);
- propunerea legislativă este incompatibilă cu jurisprudența Curții Constituționale a României și a Curții Europene a Drepturilor Omului prin care s-a statuat că statul nu poate impune practici religioase în școli (Decizia CCR nr. 669/2014; cauza Folgerø vs. Norvegia, 2007) și nu creează coeziune socială, ci poate determina o adâncire a diviziunilor culturale și religioase;
- retorica identitară nu poate fi folosită ca substitut pentru politici publice. Propunerea legislativă este motivată prin nevoia de a consolida identitatea națională și coeziunea socială, or, soluția propusă nu are legătură cu aceste obiective, neexistând niciun studiu și nicio dovadă empirică care să arate că ritualizarea zilnică a imnului și a rugăciunii contribuie la formarea unei identități civice autentice sau la îmbunătățirea rezultatelor școlare. Dimpotrivă, experiențele educaționale din România și din alte state arată că astfel de practici tind să devină rutiniere, lipsite de semnificație pentru elevi, și nu produc implicare reală. În timp ce în expunerea de motive se susține că *„îi va învăța pe elevi respectul față de simbolurile naționale și valori spirituale”*, în realitate, respectul nu se transmite prin obligativitate sau repetiție mecanică, ci prin cunoaștere, dezbatere și participare activă. A intona zilnic imnul nu garantează atașamentul față de valori democratice, la fel cum a rosti o rugăciune nu formează

spiritualitate autentică. Educația nu poate fi redusă la simboluri repetate, ci presupune proces, conținut și experiență;

- introducerea unor ritualuri zilnice obligatoriu-instituționalizate trimite la practici asociate regimurilor autoritare, care foloseau școala ca instrument de control și uniformizare. Educația modernă europeană se bazează pe autonomie, gândire critică și pluralism, nu pe ceremoniale colective. Această inițiativă plasează România pe un drum contrar recomandărilor europene, Uniunea Europeană și Consiliul Europei promovând competențe civice și democratice prin învățare activă, prin participarea elevilor la viața comunității și prin cultivarea spiritului critic. Ritualizarea identității riscă să banalizeze simbolurile și să transforme școala dintr-un spațiu al libertății de gândire într-unul al conformismului;
- dincolo de aspectele politice și de principiu, există și o problemă practică. Repetarea mecanică a imnului sau a unei rugăciuni riscă să devină un exercițiu gol de conținut. Elevii nu vor învăța respect autentic, ci vor percepe momentul solemn ca pe o rutină birocratică. În loc să apropie simbolurile de copii și tineri, practica riscă să le banalizeze. Educația autentică înseamnă crearea de experiențe vii, care trezesc interes și cultivă gândirea critică. Nu prin ceremonial repetitiv se formează atașamentul față de valori, ci prin implicare, dialog și proiecte cu impact real asupra comunității.

**Președinte,
Sterică FUDULEA**